

Bijlage 1

Protocol indicatie scholing Wet investeren in jongeren 2009

Inleiding en algemene opmerkingen

Op grond van artikel 2 lid 2 Beleidsregels scholing Wet investeren in jongeren 2009 vormt voorliggend protocol het beoordelingskader voor het inzetten van scholing als werkleeraanbod of onderdeel daarvan voor de jongere.

Onder scholing wordt verstaan: het systematisch verwerven van arbeidsmarktrelevante kennis, competenties en/of vaardigheden voor de uitoefening van, het behoud van of het verkrijgen van een (deel)kwalificatie voor een taak, functie of (zelfstandig) beroep volgens een vooraf vastgesteld programma onder begeleiding van daartoe aangestelde docenten (artikel 1 onder a Beleidsregels scholing WIJ 2009).

Dergelijke scholing kan aan de jongere aangeboden worden, als deze leidt tot een startkwalificatie dan wel enige andere gekwalificeerde kennis, competenties en vaardigheden om een passende taak, functie of beroep op de arbeidsmarkt te kunnen uitoefenen (artikel 2 lid 1 Beleidsregels scholing WIJ 2009).

Hierna volgend beoordelingskader dient om voor een jongere de noodzaak van scholing en zo ja, een scholing in bovenvermelde vorm met bovenvermeld doel te kunnen vaststellen. Belangrijk in dit kader is nog te melden dat dergelijke scholing alleen aan de orde is als regulier - door de Rijksoverheid bekostigd - onderwijs niet dezelfde mogelijkheid biedt c.q. moet bieden: zie toelichting artikel 2 lid 1 Beleidsregels scholing WIJ met aanvullende verwijzing naar artikel 5 lid 3 en 4 Verordening werkleeraanbod WIJ 2009. Zie voorts voor nadere informatie over scholing de toelichting op artikel 15, zoals die opgenomen is in de toelichting op artikel 10 tot en met 18 Verordening werkleeraanbod WIJ 2009.

Binnen de kaders van de beleidsregels en onderhavig protocol heeft de gemeentelijk casemanager en de casemanager van het ingeschakelde re-integratiebedrijf de ruimte middels maatwerk scholing aan de jongere aan te bieden. Uiteraard dient dit objectief en zorgvuldig bepaald, beargumenteerd, gedocumenteerd en afgehandeld te worden.

Beoordelingskader

Het beoordelingskader voor de inzet van scholing bestaat uit drie onderdelen:

- A. het bepalen van de noodzaak van scholing alsmede welke scholing;
- B. het toetsen van de vastgestelde scholing aan de in de beleidsregels gestelde randvoorwaarden voor in te zetten scholing;
- C. het beoordelen van de haalbaarheid van het volgen en afronden van de vastgestelde scholing.

In zeer specifieke individuele gevallen kan worden afgeweken van bovenstaand beoordelingskader en/of de daarin onderscheiden stappen. Dit dient wel gemotiveerd te worden.

Onderdeel A

Aan de hand van de eerste 5 stappen dient te worden vastgesteld of een jongere scholing nodig heeft alsmede welke scholing om via de meest doelmatige weg, duurzaam toe te treden tot c.q. terug te kunnen keren op de arbeidsmarkt.

Voorafgaand daaraan is het echter belangrijk om eerst vast te stellen of de jongere al dan niet een start-kwalificatie, d.w.z. een diploma op minimaal HAVO-, VWO- of MBO 2-niveau, heeft. Ook voor de uitvoering van de WIJ wordt het bezit van een startkwalificatie als een belangrijke ondergrond beschouwd voor duurzame arbeidsparticipatie.

Voor de jongere van 16 of 17 jaar is het, in combinatie met minder dan 16 uur per week werken en geen scholing op opleiding meer volgen, zelfs een expliciete voorwaarde om in aanmerking te kunnen komen voor een werkleeraanbod (artikel 13 lid 1 onder a WIJ). Uitzondering daarop is slechts mogelijk als de jongere vrijgesteld is van de zgn. kwalificatieplicht¹, omdat:

- a. hij zeer moeilijk lerend of meervoudig gehandicapt is;
- b. hij een getuigschrift of schooldiploma van het praktijkonderwijs bezit;
- c. hij, op grond van een beoordeling van de leerplichtambtenaar, om redenen van lichamelijke of psychische aard geen startkwalificatie zou kunnen behalen.²

Voldoet de 16- of 17-jarige aan bovengenoemde voorwaarden, dan kan, conform de wet en de Verordening werkleeraanbod WIJ 2009 een werkleeraanbod vastgesteld worden, die ook geheel of gedeeltelijk scholing kan omvatten.

Ook voor de jongere van 18 tot en met 26 jaar vormt het bezit van een startkwalificatie een degelijke basis voor duurzame arbeids(her)inschakeling in de vorm van redelijk tot goed geschoold werk, in plaats van zeer waarschijnlijk veroordeeld te zijn tot - ongeschoold en/of kwetsbaar - werk aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Hoewel in de WIJ voor deze groep van jongeren de startkwalificatie niet als expliciete

minimumeis of -streven is gesteld, is het, vanuit de gedachte van een "basisuitrusting" voor een goed functioneren en toekomstige professionele ontwikkeling op de arbeidsmarkt, bij een ontbrekende startkwalificatie belangrijk te onderzoeken of het behalen daarvan alsnog noodzakelijk is. Dit vraagt om een zorgvuldige en - vooral - integrale beoordeling van situatie van de betreffende jongere, omdat daarmee

wellicht ook oorzaken bloot gelegd kunnen worden waarom de jongere geen startkwalificatie heeft. Die

kennis kan vervolgens benut worden bij het bepalen van de noodzaak, de haalbaarheid - waarvoor zo nodig direct onderdeel C ingezet kan worden - en de meest geschikte weg naar die kwalificatie. Die kan regulier - d.w.z. door de Rijksoverheid bekostigd - onderwijs zijn, al dan niet in samenwerking met andere partijen en met inzet van nazorg op grond van artikel 18 Verordening werkleeraanbod WIJ 2009 om (hernieuwde) uitval te voorkomen. Echter die weg kan evenzeer een andere zijn dan regulier onderwijs, bijv. via bijzondere scholingsinstituten of contractonderwijs van een ROC.

Het onderzoek kan ook uitwijzen dat, gelet op de specifieke kenmerken, omstandigheden en eventuele werkervaring van de jongere, het behalen van een startkwalificatie een minder of geen geschikte route is naar duurzame deelname aan de arbeidsmarkt, maar dat een op andere wijze verwerven van arbeidsmarktrelevante kennis, competenties en/of vaardigheden gewenst is. De navolgende stappen en onderdelen hebben dan tot doel die andere scholingsroute vast te stellen.

¹ Iedere jongere is op grond van de Leerplichtwet leerplichtig vanaf zijn/haar vijfde jaar. De leerplicht eindigt aan het einde van het schooljaar na ten minste 12 volledige schooljaren of aan het einde van het schooljaar waarin de jongere 16 jaar is geworden. Na beëindiging van de leerplicht is iedere jongere vervolgens verplicht tot het bereiken van de leeftijd van 18 jaar een onderwijsprogramma te volgen dat gericht is op het behalen van een startkwalificatie.

² Gelet op de vrijstellingsgronden zal de betreffende jongere veelal aangewezen zijn op speciaal onderwijs, de Wajong/Wet Wajong etc. waardoor in de praktijk een grootschalig beroep op de WIJ niet te verwachten lijkt, zo meldt par. 6.2 de memorie van toelichting op de wet

Stap 1

Uitgangspunt is, zoals eerder aangegeven, de meest doelmatige weg naar duurzaam werk. Als de jongere reeds werkervaring heeft en in de oude functie kan worden herplaatst zonder scholing, is dat de eerst aangewezen weg. Hiervoor zijn actuele concrete vacatures en/of regelmatige aanwezigheid van vacatures op de regionale of landelijke arbeidsmarkt vereist. Indien er vacatures zijn, dient de jongere op eigen kracht die functie of beroep te verwerven dan wel via begeleiding en bemiddeling (door bijv. casemanager, UWV Werkbedrijf, uitzendbureau) daarnaar toegeleid te worden. Stap 5 is dan niet aan de orde.

Voor succesvolle en duurzame plaatsing op korte termijn kan wel de behoefte of noodzaak van snelle compacte, een- of meerdaagse trainingen (bijv. sollicitatievaardigheden, actualiseren van kennis, nieuwe of gewijzigde vaardigheden) bestaan. Stap 5 is dan wel aan de orde.

Stap 2

Indien de jongere relevante arbeidsmarktervaring voor een (of meer) functie(s) of beroep(en) bezit, maar niet (meer) de benodigde kwalificaties (bijv. veiligheidsdiploma, specifieke softwarekennis, functie-/taakcertificaat of -diploma) is in de regel scholing aan de orde. Dat geldt ook wanneer de jongere de initiële geschiktheid voor een functie of beroep bezit maar de kennis van een oude functie of beroep dermate verouderd is dat plaatsing op korte termijn zeer moeilijk of niet mogelijk is. Indien scholing dit laatste probleem (relatief) snel kan opheffen, verdient het de voorkeur de jongere naar het oude beroep terug te leiden boven begeleiding naar een ander beroep zonder scholing. Bij afweging van de keuze voor terugleiding moeten echter wel nadrukkelijk aspecten als duurzaamheid en toekomstperspectieven van de functie of beroep, alsmede doorstroommogelijkheden naar andere functies of beroepen op de arbeidsmarkt in ogenschouw genomen worden. Stap 5 is aan de orde voor wat betreft het punt welke scholing passend is.

Stap 3

Indien de jongere:

- vanwege persoonlijke kenmerken of omstandigheden niet meer kan terugkeren in de oude functie of beroep; of
- er een afnemende c.q. geen vraag voor de oude functie of beroep van de jongere op de arbeidsmarkt is; of
- de benodigde scholing voor herplaatsing op de oude functie of beroep toch niet voldoet aan de gemeentelijke criteria - zie onderdeel B; of
- geen enkele recente relevante arbeidservaring bezit,

moet gekeken naar een andere functie of beroep. Uitgangspunt is dan in eerste instantie de eerste wensfunctie of -beroep. Vervolgens moet dan beoordeeld worden of dit een reële wens is gelet op de persoonlijke kenmerken, mogelijkheden en omstandigheden van de jongere (bijv. jongere met ernstige gezichtsbeperking heeft piloot als wensberoep). Is die beoordeling positief, dan zijn tenslotte actuele concrete vacatures en/of regelmatige aanwezigheid van vacatures op de regionale of landelijke arbeidsmarkt vereist. Is dit laatste ook het geval, dan is stap 5 aan de orde voor vaststelling van de noodzaak van (aanvullende) scholing. Blijkt scholing niet nodig te zijn, dan dient de jongere op eigen kracht die functie of beroep te verwerven dan wel via begeleiding en bemiddeling (door bijv. casemanager, UWV Werkbedrijf, uitzendbureau) daarnaar toegeleid te worden.

Is wel scholing noodzakelijk alsmede bepaald welke scholing passend is, dienen de onderdelen B en C doorlopen te worden.

Stap 4

Indien voor de jongere:

- het eerste wensberoep geen reële mogelijkheid vormt; of

- geen actuele concrete vacatures aanwezig zijn dan wel niet regelmatig aanwezig op de regionale of landelijke arbeidsmarkt is; of
- de benodigde scholing voor het wensberoep toch niet voldoet aan de gemeentelijke criteria - zie onderdeel B; of

dient er naar tweede of volgende wensfuncties of beroepen gekeken te worden. Heeft de jongere die aangegeven, dan is het opnieuw doorlopen van stap 3 aan de orde.

Heeft de jongere geen alternatieve wensfunctie(s) of beroep(en) (meer) alsmede geen idee of inzicht in andere functies of beroepen, dan kan een extern beroeps(keuze)advies wenselijk of noodzakelijk zijn. Indien een dergelijk advies een (of meerdere) functie(s) of beroep(en) oplevert, dient beoordeeld te worden of actuele concrete vacatures zijn en/of regelmatig vacatures op de regionale of landelijke arbeidsmarkt aanwezig zijn. Is voorgaande ook het geval, dan is stap 5 aan de orde voor vaststelling van de noodzaak van (aanvullende) scholing.

Blijkt scholing niet nodig te zijn, dan dient de jongere op eigen kracht die functie of beroep te verwerven dan wel via begeleiding en bemiddeling (door bijv. casemanager, UWV Werkbedrijf, uitzendbureau) daarnaar toegeleid te worden.

Is wel scholing noodzakelijk alsmede bepaald welke scholing passend is, dienen de onderdelen B en C doorlopen te worden. Zijn een of meerdere stappen en onderdelen in het kader van advisering reeds doorlopen, dan kunnen deze achterwege blijven. Levert het advies geen functie of beroep op, dan eindigt het protocol hier. Uiteraard is door de betreffende casemanager dan bezinning op het noodzakelijke vervolgtraject noodzakelijk.

Stap 5

Wanneer de functie of beroep is vastgesteld, dient vastgesteld te worden of de jongere scholing nodig heeft om deze functie of beroep te kunnen uitoefenen. De mogelijke uitkomsten zijn:

1. geen scholing is noodzakelijk;
2. scholing is noodzakelijk.

Wanneer scholing noodzakelijk is alsmede welke scholing, dient onderdeel B doorlopen te worden.

Onderdeel B

In dit onderdeel wordt getoetst of de voorgestelde scholing voldoet aan de in de beleidsregels vastgelegde randvoorwaarden (stap 6). Tevens vindt een kosten-baten afweging van deze scholing plaats (stap 7).

Stap 6

Inzet van de voorgestelde scholing is mogelijk als deze past binnen de vastgestelde randvoorwaarden:

1. de scholing bestaat in overwegende mate uit activiteiten die niet de produktie van goederen of diensten tot doel hebben;
2. het toetsen van verworven kennis, competenties en vaardigheden vormt een onderdeel van de scholing;
3. de scholing is gericht op het kunnen vervullen van vacatures op de regionale of landelijke arbeidsmarkt;
4. de scholing kent een maximale duur van 12 maanden;
5. de scholing wordt vergoed tot maximaal € 5000,00 exclusief BTW, die alle kosten omvat welke verband houden met het volgen en afronden.³

³ Zie artikel 3 Beleidsregels scholing Wet investeren in jongeren 2009

Afwijking van 4. en 5. is, mits objectief en zorgvuldig beoordeeld en beargumenteerd, mogelijk om, gelet op de persoonlijke kenmerken, feiten en omstandigheden van de jongere, maatwerk te kunnen bieden.

Stap 7

Bij de besluitvorming over de inzet dienen ook de kosten van de voorgestelde scholing in relatie tot de zekere of verwachte besparing van uitkeringslasten in ogenschouw te worden genomen. In ieder geval kan als minimum gelden dat kosten van de scholing niet hoger mogen zijn dan zekere of verwachte schadelastbeperking in de vorm van een kortere dan wel lagere uitkering. Echter indien er sprake is van scholing met baangarantie is een grotere schadelastbeperking verzekerd en kunnen de kosten, indien dit noodzakelijk zou zijn, hoger zijn.

Wanneer één van deze twee stappen een negatieve uitkomst geeft, is een andere functie of beroep en/of andere scholing aan de orde: stap 3 of 4 van onderdeel A moeten dan weer doorlopen worden. Wanneer beide stappen een positieve uitkomst geven, dient onderdeel C van het beoordelingskader doorlopen te worden.

Onderdeel C

Aan de hand dit onderdeel wordt beoordeeld of de jongere, gelet op zijn persoonlijke kenmerken en omstandigheden, in staat geacht wordt de voorgestelde scholing te volgen en succesvol af te ronden. Daartoe vindt onderzoek plaats op drie indicatoren:

1. de motivatie van de jongere;
2. de cognitieve vaardigheden van de jongere;
3. aanwezige persoonlijke belemmeringen van de jongere.

Stap 8

indicator 1: motivatie

Motivatie is erg belangrijk voor het welslagen van scholing. Indien de jongere niet gemotiveerd is, kan dit scholingstraject ernstig hinderen dan wel volledig zinloos maken. Belangrijk is dan ook reeds in het proces van de vaststelling en invulling van scholing als werkleeraanbod expliciete aandacht te hebben voor de motivatie voor uitvoering daarvan.

De ideale situatie is dat de scholing volledig aansluit op de wensen of behoeften van de jongere. De WIJ alsmede de Verordening werkleeraanbod WIJ geven de opdracht wensen en behoeften van de jongere in ogenschouw te nemen en, waar mogelijk, in de invulling en uitvoering van een werkleeraanbod te verwerken - zie artikel 17 lid 1 WIJ en artikel 3 lid 2 Verordening werkleeraanbod WIJ 2009 plus toelichting. Indien expliciet blijkt van weinig motivatie dan wel er signalen zijn die twijfel doen rijzen, is het zaak dit aspect in contacten met de jongere concreet aan de orde stellen. Daarbij zullen in eerste instantie wederzijds inlevingsvermogen en bereidheid van beide partijen tot een aanvaardbare invulling en uitvoering van het werkleeraanbod i.c. scholing voorop moeten staan, maar evenzeer de wederzijdse verantwoordelijkheden en verplichtingen - plus consequenties bij niet (willen) nakomen - indien het verloop van het proces daartoe aanleiding geeft.

indicator 2: cognitieve vaardigheden

Vastgesteld moet worden of de opleiding aansluit bij de cognitieve vaardigheden van de jongere, d.w.z. voldoet hij aan de formele instroomeisen van de opleiding. Op basis van de capaciteiten van de jongere kan gekozen worden voor theoretische of meer praktijkgerichte invulling van de scholing. Wanneer er twijfels bestaan over de cognitieve vaardigheden, kan dit aanleiding zijn om hiervoor extern deskundigenadvies aan te vragen.

Bij het vaststellen van de cognitieve vaardigheden dient ook nadrukkelijk gekeken te worden naar de opleidingen die de jongere in het recente verleden heeft gevolgd. Het niet afronden van opleidingen is mogelijk een signaal voor belemmeringen in de persoon zelf en/of situatie die het risico op uitval vergroten. De mogelijke belemmeringen komen in de navolgende indicator aan de orde.

indicator 3: belemmeringen in de persoon, situatie en omstandigheden

Onderstaande belemmeringen kunnen, zo heeft de praktijk geleerd, een belangrijke hinderpaal vormen om een scholingstraject te volgen en met succes af te ronden.

Het vaststellen van de belemmeringen biedt de mogelijkheid daarop bij de opzet en inhoud van scholing te anticiperen en/of in de uitvoeringsfase gericht te interveniëren. Dit kan betrekking hebben op o.a.

- het aantal dagdelen;
- de duur;
- de wijze waarop scholing wordt gegeven;
- de scholingslocatie en/of inrichting van de scholingslocatie;
- begeleiding gedurende het scholingstraject;
- inzet van externe deskundigen en/of hulpverleners (bijv. psychologisch, maatschappelijk, financieel).

a. Medische (fysieke en/of psychische beperkingen) en daarmee samenhangende beleving/gedrag door de jongere.

Het moet gaan om via objectief medisch onderzoek vastgestelde fysieke en/of geestelijke beperkingen die aantoonbaar hindernissen vormen voor het volgen en afronden van een scholingstraject.

Naast of in combinatie met voornoemde beperkingen kan ook - of juist - de subjectieve beleving en omgang daarmee in het dagelijkse leven een belemmering vormen om activiteiten te ondernemen. De betreffende jongere kan zich dermate vereenzelvigd hebben met zijn - langer bestaande of recente - beperkingen, dat hij het in de huidige situatie heel moeilijk vindt om zich te focussen op de dingen die hij nog wél kan of moet doen.

Bij de vastgestelde medische beperkingen is ook het van belang de prognose - negatief of positief - voor de ontwikkeling in het oog te houden voor deelname en afronding van de scholing.

Bijzondere aandacht behoeven de uit verslavingsproblematiek voortkomende fysieke en psychische beperkingen. In het bijzonder bij niet expliciet bekende of zichtbare verslavingsproblematiek, is het voorafgaande en tijdens een scholingstraject van belang alert te zijn op signalen en reële vermoedens daarvan. Zij kunnen namelijk een doorslaggevende invloed hebben op het (blijven) volgen en afronden van een scholingstraject.

b. Identificatie met rol en taken in privé en maatschappelijk verband

Ook de jongere heeft zijn persoonlijke en maatschappelijke leven op - volgens eigen visie en argumenten - zinvolle wijze ingevuld op het terrein van o.a.

- zorg voor gezin, indien aanwezig;
- huishouden;
- mantelzorg;
- vrijwilligerswerk;
- hobby's.

Het is belangrijk daar zicht op te hebben, omdat deelname en succesvolle afronding van scholing daar in specifieke gevallen in belangrijke mate van kan afhangen. De jongere zal namelijk bereid moeten zijn om tijd vrij te maken c.q. voor korte of lange tijd op te offeren voor het volgen van scholing op locatie en eventuele studie in eigen uren.

c. Aanwezigheid van schulden

Indien deze niet expliciet aangegeven zijn, dan is het belangrijk alert te zijn op signalen die op schulden (kunnen) duiden. Schuldenproblematiek, zeker ernstige, maakt het moeilijk zich te concentreren op en/of te motiveren voor een scholingstraject. Veelal zal in dat geval de jongere eerst of gelijktijdig een schuldsaneringstraject moeten volgen, wil scholing uiteindelijk succesvol zijn.

d. Sociale inbedding en daarmee samenhangende beleving/gedrag

Heersende denkbeelden, overtuigingen, gedrag en - uitgeoefende of gevoelde - druk vanuit de omgeving kunnen belangrijke invloed uitoefenen om wel of geen activiteiten te ontplooiën met betrekking scholing en/of werk. Dat kan gebeuren in de familie- en vriendenkring, maar ook in de directe buurt waarin iemand woont. Ook de gezins- en/of woonsituatie kan het succesvol volgen van een opleiding belemmeren (bijv. geen aparte studieruimte, slecht onderhoud van de woning, aanwezigheid van kleine kinderen, inwonende familieleden).

e. In persoon gelegen kenmerken in relatie tot zelfbeeld en/of deelname aan andere sociale verbanden

De jongere kan door karaktereigenschappen of een specifiek - in vroege jeugd geïnternaliseerd - normen- en waardenkader problemen hebben met gezagsverhoudingen en/of werken in samenwerkingsverbanden. Voor en tijdens deelname aan scholing - en later daaruit voortvloeiend werk - kan dit grote gevolgen hebben, zodat bekendheid met en/of herkennen van signalen daarover belangrijk is.

Ook kan de jongere - door psychische en/of sociale factoren - een vertekend zelfbeeld en verwachtings-patroon van eigen situatie en/of functioneren (gevormd) hebben die doorwerken in persoonlijke relaties en sociale verbanden. De uitingen daarvan in de vorm van bijv. zelfoverschatting, hoog/laag ambitieniveau, minderwaardigheidscomplex, faalangst kunnen van grote invloed zijn op het kunnen en al dan niet willen volgen en afronden van scholing. Ook in latere werkverhoudingen kan de invloed zich daarvan doen gelden. Inzicht in die uitingen en achtergronden kan derhalve van groot belang zijn voor het welslagen van scholing en daaropvolgend functioneren in een functie of beroep.

De vaststelling en beoordeling van bovengenoemde indicatoren kan dan tot de volgende conclusies leiden:

1. deelname en afronding van de noodzakelijk geachte scholing is haalbaar;
2. deelname en afronding van de noodzakelijk geachte scholing is haalbaar met de inzet van een aangepaste of op maat afgestemde scholing;
3. deelname en afronding van de noodzakelijk geachte scholing is haalbaar met specifieke inzet van een speciaal scholingsinstituut;
4. deelname en afronding van de noodzakelijk geachte scholing is niet haalbaar. Stappen 3 of/en 4 van onderdeel A en onderdeel B dienen voor een andere functie of beroep en daarvoor noodzakelijk geachte scholing doorlopen te worden;
5. deelname en afronding van elke vorm scholing is tijdelijk of permanent niet haalbaar;
6. deelname en afronding van scholing blijft na toepassen beoordelingskader onduidelijk en behoeft nader extern onderzoek en advies om alsnog tot één van de conclusies onder 1. tot en met 5 te kunnen komen.